گرۆتۆفسکی
وەڵام بۆ ستانیسلافسکی

لە فەرەنسییەوە: مستەفا قەسیم
(بەلجیکا)

(١-٢)

هەندێ پرسیار لە مانا و مەبەست بەدەرن. وەکو ئایا ستانیسلافسکی گرنگی و مانایەک بە شانۆی نوێ دەبەخشێ؟ من نازانم. ئەمڕۆ شتی نوێ گەلێک زۆرن، وەکو ئەو گۆڤارانەی لەسەر مۆدە دەردەچن. شتی نوێش هەن، بەڵام هێندەی سەرچاوەکانی ژیان کۆنن. بۆچی دەپرسی ئایا ستانیسلافسکی کاریگەری بەسەر شانۆی نوێوە هەیە؟ وەڵامەکەت بە ستانیسلافسکی خۆی بڵێ، وەڵامێک نەک لەسەر بناغەی نەزانینی شتەکان بنیاد نرابێ، بەڵکو لەسەر زانیارییەکی پراکتیکانەبێ. وەکو بوونەوەرێک کراوەو ڕاشکاوبێ. تۆ، یان داهێنەریت، یان داهێنەر نیت. ئەگەر داهێنەربیت، ئەوا بەشێوەیەک لە شێوەکان ستانیسلافسکی تێدەپەڕێنی، ئەگەر نا وەفاداریت، بەڵام نەزۆکانە. پێویست ناکات بپرسی: ئایا ستانیسلافسکی ئەمڕۆ گرنگە؟ ئەگەر بۆ تۆ گرنگ بێ لە خۆت بپرسە بۆچی؟ مەپرسە ئایا گرنگە بۆ خەڵکی تر، یان بۆ شانۆ بەشێوەیەکی گشتی؟

ئایا کتێبی (ئامادەکردنی ئەکتەر) کتێبێکی بەکەڵکە بۆ ئەمڕۆمان؟ ئەم پرسیارەش هەر لەبەر هەمان هۆ هیچ مانایەکی نییە. کاری ئەمڕۆمان مانای چییە؟ کاری ئەمڕۆ بەحوکمی شتەکان بوونی هەیە و جیاوازە لە کارەکانی دوێنێ، بەڵام کاری ئەمڕۆ بەلای هەمووانەوە هەمان شتە؟ لەیەک دەچن؟ تۆ وەکو شانۆکار کاری تایبەتی خۆت هەیە، کەواتە دەتوانی لە خۆت بپرسی ئایا ئەو کتێبە بۆ تۆ، بۆ کارەکانت گرنگە؟ بەڵام ئەو پرسیارە لە من مەکە. ناتوانین لە جیاتی کەسێکی تر وەڵام بدەینەوە.

یەکێک لە بەدحاڵیبوونە پێشوەختیەکان کە پەیوەستن بە کێشەیەکی لەم چەشنەوە، سەبارەت بە زۆر کەس، دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە ئاسان نییە جیاوازیەک بکەن لە نێوان تەکنیک و ئێستێتیکادا. بەم جۆرە، من مێتۆدی ستانیسلافسکی بە یەکێک لە هاندەرە هەرە گەورەکانی شانۆی ئەورووپی دادەنێم، بەتایبەتی کتێبی ئامادەکردنی ئەکتەر، بەڵام لە هەمان کاتدا هەست دەکەم دوورم لە ئێستێتیکای ئەوەوە. ئێستێتیکای ستانیسلافسکی بەرهەمی ڕۆژگاری ئەو، وڵاتی ئەو، کەسایەتی ئەو بووە. ئەمانە شتێکن کە ناتوانین لە جێگایەکەوە هەڵیان گرین و لە جێگایەکی تر موتوربەیان بکەین، بێ ئەوەی نەکەوینە داوی لە قاڵبگرتن و کلێشەکاریەوە، بەتایبەتی شتگەلێ لە دوای لە دایکبوونیان گیان لەدەست دەدەن. ئەمە هەمان شتە سەبارەت بە ستانیسلافسکی و سەبارەت بە خودی خۆشمان و هەر کەسێکی تر بێ.

لە بواری پسپۆڕییەوە، من لە لە ستانیسلافسکییەوە دەستم پێکرد و خۆم پێک هێنا. بە هەندێ شێواز باوەڕم بە پسپۆڕی هەبوو، بەڵام هەنووکە هیچ باوەڕم پێ نییە.

دوو شێواز هەن بۆ ڕاکردن و هەڵاتن، دەتوانین لە نێو ناجددییەت و خۆشی کات بەسەربردندا هەڵبێین و ناوی (ئازادی) لێبنێین، یان دەتوانین لەنێو پسپۆڕیدا، لەنێو تەکنیکدا هەڵبێین. ئەم دوو شتە دەتوانرێ وەکو برووبیانوو بەکاربهێندرێن. جاران بروام بە پسپۆری هەبوو، ئەوکات لەو بوارەدا ستانیسلافسکیم وەکو مۆدێلێک بۆ کارکردن وەرگرتبوو. کاتێک دەستم بەکارەکانم کرد تەکنیکی ئەو لە خزمەتی خاڵی دەست پێکردنمدا بوو، بەڵام پێش هەموو شتێک بنەمایەکم بەدی کرد لەنێو ئەو شێوازەیدا، ئەویش ئەوەبوو کە لەهەر قۆناغێکی ژیانیدا شتێکی تازەی کەشف کردووە.

ستانیسلافسکی هەمیشە بەردەوام بوو. پرسیارە بنچینەییەکانی بواری پسپۆڕی خستەڕوو، بەڵام سەبارەت وەڵامەکان وەها هەست دەکەم کە جیاوازی لە نابەینماندا هەبێ. ڕێزێکی بێ پایانم بۆ ئەو هەیە. کاتێک دەبینم کە چ هەڵەو سەرلێشێواندنێک دەخولقێنرێن، بیر لەو دەکەمەوە. لە موریدەکان... قوتابییەکان!

وا دێتە پێش چاوم کە هەمان شت لە منیش ڕوویدابێ.

قوتابییە ڕاستەقینەکان هەرگیز قوتابی نین. مایەرهۆڵد قوتابییەکی ڕاستەقینەی ستانیسلافسکی بوو. بەشێوازی قوتابخانەیی سیستەمەکەی ئەوی جێبەجێ نەدەکرد. وەڵامی تایبەتی خۆی پێبوو. ڕکەبەرێکی ئەو بوو نەک گوێڕایەڵێک کاتێک قایل نەبێ تەنیا نارازیبوون دەربڕێ و هیچی تر. مایەر هۆڵد خاوەن بیرو باوەڕی خۆی بوو، هەر بۆیە باجەکەی دا. قوتابییەکی تری ڕاستەقینەی ستانیسلافسکی فاختانگۆف بوو. ئەو دژی ستانیسلافسکی نەدەوەستا، بەڵام کاتێک سیستەمەکەی لە پراکتیکدا جێبەجێی دەکرد شێوازێکی زۆر تایبەتمەندی خۆی هەبوو. (ئەویش لە ڕێگای ئەو پێوەندیانەی لەگەڵ ئەکتەرەکان هەیبوو، هەروەها لە ڕێگای کاریگەری سەردەمەکەی و ئەو گۆڕانکاریانەی ڕوویان دەدا وایان لێکردبوو بەشێوازێکی جیا بڕوانێتە نەوەی نوێ)

دەرئەنجامی کارەکانی فاختانگۆف زۆر جیاوازبوون لە نمایشەکانی ستانیسلافسکی. ستانیسلافسکی حەکیمێکی پیر بوو، فاختانگۆفی لە هەمووان زیاتر بە قوتابی خۆی قبووڵ دەکرد.

لەکاتی جەنەراڵ پرۆڤەی (تیوناردۆت) زۆر کەس لەو باوەڕەدابوون کە ناکرێ ستانیسلافسکی بتوانێ ڕازی بێ لەسەر پێشکەشکردنی ئەو نمایشە کە زۆر جیاواز بوو لەگەڵ ستایلی کارەکانی خۆی، بەڵام بە پێچەوانەوە هەڵوێستێکی سینگ فراوان و حوکمێکی پۆزەتیڤانەی پێشان دا. ئەو تێگەیشتبوو کە فاختانگۆف هەمان شتی دەکرد کە خۆی لە ڕابردوودا کردوونی.

فاختانگۆف وەڵامی تایبەتی خۆی دەدایەوە سەبارەت بەو پرسیارانەی لە باوەڕیەوە سەریان دەردەهێنا. ئەو پرسیارانەی پێویستی بە بوێری هەبوون لە خودی خۆی بکات و لەهەمان کاتدا دوورکەوێتەوە لە قاڵب بەستن و کلێشەکاری تەنانەت لە ڕووی کارەکانی ستانیسلافسکیش.

لەبەر ئەو هۆیانە، کاتێ بوارم بۆ دەڕەخسێ دووبارەی دەکەمەوە، کە من ناخوازم (قوتابی)م هەبێ. دەمەوێ هاوکاری کارام هەبن، دەمەوێ هاوبیرو هاوپەیمانم هەبن، گەرچی دووریش بن، ڕەنگە گوژمی هاندان لەمنەوە وەرگرن و لە ڕێگای سروشتی تایبەتی خۆیانەوە بجزوێن. پێوەندییەکانی تر نەزۆکن، تەنیا، یان پێوەندییەک لە

چەشنی جڵەوکردن کە ئەکتەر دەستەمۆ دەکات، لەژێر ناوی مندا، دێننەبەر، یان پێوەندییەک لەشێوەی کات بەسەربردن و ناجددی لەپشت ناوی منەوە خۆی قایم دەکات.

لە ڕاستیدا من تەنیا دەتوانم ئەفسانەی تایبەتی خۆم سەبارەت بە ستانیسلافسکی ئاشکرابکەم، هەر وەکو ئەوانەی تاوەکو ئێستا کردوویانە، بێ گوێدانە ئەوەی ئایا تا چ ڕادەیەک ئەو ئەفسانانەی تر بناغەی خۆیان لەواقیعدا دەبیننەوە. کاتێ لە قوتابخانەی شانۆ دەستم بە خوێندن کرد، لەبەشی نواندن، زانیارییەکانم لەسەر بنەماکانی ستانیسلافسکی بنیاد دەنا. وەکو ئەکتەرێک زۆر لەژێر کاریگەری ئەودابووم. زۆر توندڕەو بووم.

لەو باوەڕەدا بووم کە کلیلی دەرگای هەموو داهێنانەکان لەلای ئەون. دەمویست چاکتر لە کەسانی تر لێی تێبگەم. زۆرم کاردەکرد بۆ ئەوەی لە ئەگەری کردنی هەموو ئەو شتانەی ئەو وتوونی و ئەوانەی سەبارەت بەو وترابوون تێبگەم. ئەو کارە ڕێک و ڕەوان منی بەرەو تیۆری شیکاری دەروونی کێش کرد. بەرەو قۆناغی سەرەتای فێربوونی یاخیبوون، واتا گەڕان بەدوای پێگەی خۆم.

لە بواری پسپۆڕیدا، بۆ ئەوی ڕووبەڕووی ئەوانی تر گەمە بکەم، درکم پێکرد کە ستانیسلافسکی لەبری من هەمان ڕۆڵی بە ئاکام گەیاندووە....

دواتر تێگەیشتم کە ئەمە کارێکی ترسناک و هەڵەیە. بیرم لەوە دەکردەوە کە ڕەنگە مەسەلەکە تەنیا پێوەندی بە داهێنانی ئەفسانەیەکی تازەوە هەبێ و هیچی تر.

کاتێک گەیشتمە ئەو دەرئەنجامەی کە کێشەی پێکهێنانی ئەو سیستەمەی من وەهم ئامێزە و هیچ سیستەمێکی ئیدیال لە توانایدا نییە کلیلی داهێنان دەستەبەر بکات، ئیتر لەو کاتەوە وشەی (میتۆد) لەلای من ماناکەی گۆڕا.

سیستەم وروووژانێک دوور دەخاتەوە کە هەر یەکێک پێویستە وەڵامی تایبەتی خۆی بەرانبەری هەبێ. هەریەکێک دەبێ بەرانبەر بە ژیانی تایبەتی خۆی ڕاستگۆیی بنوێنێ. ئەمە هەوڵ نادات کەسانی تر پەراوێز بکات بەپێچەوانەوە ئەوان زیاتر لە ئامێز دەنێ. ژیانی ئێمە لە کۆمەڵێ پێوەندی لەگەڵ کەسانی تر پێک هاتووە. ئەو کەسانە دەبنە کەرەستەی مەیدانی کارکردن و کردەی ئێمە، لەنێو جیهانێکی زیندوودا. لەنێو ئێمەدا چەندان پێداویستی جۆراوجۆرو چەندان ئەزموونی جۆراوجۆر هەن. هەموو هەوڵێکی خۆمان دەخەینەکار بۆ ڕاڤەکردنی ئەو ئەزموونانە کە وەکو جۆرە پەیامێک لە قەدەر و لە ژیان و لە مێژوو و لە ڕەگەزی مرۆیی یان خواوەندییەوە ئاراستەمان دەکرێن. (لەگەڵ ئەوەش گشت ئەو ناوانە گرنگ نین) بەهەرحاڵ، ئەزموونی ژیان لەنێو دڵسۆزی و ڕاستگۆییدا دەبێتە پرسیارو داهێنان، ئەمە هەموو وەڵامێکە. ئەمەش بە هەوڵ و کۆششێک دەست پێدەکات لە پێناو ئەوەی خۆت حەشار نەدەیت و درۆنەکەی. لەم حاڵەتەدا میتۆد بە هەموو واتاکانییەوە بوونی نییە. تەنیا وەکو وروووژێنەرێک و فریودەرێک دەتوانێ بوونی هەبێ. هەرگیز ناتوانین پێشتر بزانین چ وەڵامێک لەلایەن یەکێکی ترەوە دەدرێتەوە. زۆر گرنگە پێشتر خۆمان ئامادەکردبێ بۆ ئەوەی وەڵامەکەمان جیاواز بێ لە وەڵامی ئەوانی تر. ئەگەر ئەو وەڵامە هاوشێوە بوو بە دڵنیاییەوە وەڵامێکی درۆیە. ئەمە خاڵی پێودانگە و دەبێ تێبگەین.

چەمکی پسپۆڕی، ئەمیش هەر سنووربەندە. ڕەنگە لەنێو جەرگەی شانۆدا جێگایەک بوونی هەبێ بۆ پیادەکردنی چالاکییەکی پاکژ و بێگەرد، بەڵام ئەمە هێندە گرنگ نییە بۆ ئەوەی تێکڕای ژیانی بۆ بکەین بە قوربانی؟ لەگەڵ ئەوەش ئەگەر ئارەزووی کردنی ئەو کارەمان هەبێ، دەبێ هەموو ژیانی خۆمانی پێ ببەخشین. جارێ بەتەنیا، ئایا شانۆ شتێکی هێندە گرنگ و بنەڕەتییە کە شایستەی ئەوەبێ هەموو ژیانی بۆ بکەین بە قوربانی؟ لەو باوەڕەدام کە دەبێ وەکو ماڵێکی چۆڵکراو مامەڵە لەگەڵ شانۆدا بکەین، وەکو شتێک کە لە ڕاستیدا گرنگی لە دەستدابێ. ئێمە ئێستا هێشتا باوەڕناکەین کە ئەو شانۆیانە تەنیا کەلاوەن. لەبەر ئەم هۆیەشە جارێ هەر لە کارکردندان، بەڵام لە ئێستادا بوار و مەیدانی تر هەن بۆ چالاکییە مرۆییەکان، کە جێگای شانۆیان گرتۆتەوە، مەبەستم تەنیا سینەما و تەلەڤیزیۆن و میوزیک- هول نییە. مەبەستم ئەو بوار و مەیدانەیە کە بە بەرچاوی خۆمانەوە دەبینین شانۆی تێدا دەپووکێتەوە کە لە ڕابردوودابوونێکی بەرچاوی هەبووە.

ئەگەری ئەمڕۆ سەردانی شانۆ بکرێ، زیاتر بەهۆی ئۆتۆماتیکییەتی کولتوورییەوەیە لەوەی لە

پێداویستییەکەوە بێ. مرۆڤە ڕۆشنبیرەکان دەزانن کە پێویستە بچن بۆ شانۆ. بەگشتی، ئەوان لەبەر ئەرکێکی کولتووری دەچن بۆ بینینی شانۆ نەک بۆ خودی شانۆکان. سەربارى ئەوەش هەوڵ دەدرێ ئەو هۆکارانە بەدەست بهێنرێن بۆ کۆکردنەوەی زیاتری بینەر، شێوازە هەرە کاریگەرەکان بەکاردەهێنرێن بۆ پەلکێش کردنیان، بۆ ناچارکردنیان بێن، لێرە سیستەمی (ئەبونمێنت) بەشداری کردن لە داشکاندنی نرخی بلیت و لەوێ پۆرنۆگرافی بەکاردێ. ئیتر چۆن بتوانرێ و بەهەچ نرخێک بێ بینەر مسۆگەر بکرێ؟ لەو باوەڕەدام هۆشمەندانە ترە باس لە شانۆ بکەین وەکو ئەوەی باس لە ماڵێکی چۆڵکراو و شێوە کەلاوەیەک بکەین.

لەسەرەتای ئەم سەدەیە، ئەوانەی بەدوای ڕاستیدا وێڵ بوون، بەدوای شوێنە چۆڵ کراوەکان دەگەڕان بۆ بە ئاکام گەیاندنی پەیامەکانیان. یان ڕوویان لە بیابان دەکرد. (بڕواناکەم کە ئەمە چارەسەرێکی سروشتی بێ، بەڵام هەندێ جار لە هەندێ قۆناغی ژیاندا وا ڕوودەدات کە پێویست بکات برۆیت و دوورکەویتەوە بۆ ئەوەی دواتر بگەڕێتەوە)، یان ئەو کەسانە دەچوونە نێو خانووە چۆڵەکان، ڕەنگە بەوە مەحکوم کرابوون کە هیچ بەدەست نەهێنن، یان لەلایەن بەشێکی زۆری خەڵکی ئاسابییەوە بەشێت لە قەڵەم درابێتن.

چەمکی پسپۆری ماوەیەکی زۆرە لە من بەدوورە. لە یەکەم قۆناغی چالاکییەکانم لە بواری دەرهێناندا، تێگەیشتم کە ئەو پەردەیەی ئەکتەر لە پشتییەوە خۆی دەشارێتەوە بۆ ئەوەی دوورکەوێتەوە لە ڕاستگۆیەکی هەست پێکراو و کۆنکرێت پێی دەوترێ ناجددییەت، کات بەسەربردن. لەوکاتەدا هیچ ناکەین، بەڵام باوەڕمان هەیە کە شتێک دەکەین. سەبارەت بەو بابەتە تاکو ئێستا ڕام نەگۆڕیوە، بەڵام تەکنیکیش دەکرێ وەکو پەردەیەک بەکاربهێنرێ. لەسەر ڕێنومایی سیستەمەکان و شێوازەکان و هۆکارە جۆراوجۆرەکان دەتوانین مەشق و ڕاهێنان بکەین، دەتوانین ببین بە مامۆستای کاراو لێهاتوو و ئەو میتۆدانە هەڵسووڕێنین بە مەبەستی پێشاندانی تەکنیکەکانمان، بەڵام نەک بە مەبەستی خۆدامالین، خۆپێشاندان. پێچەوانەی ڕای باو، دەبێ تەکنیک و ناجیددییەت تێپەڕێنین. ناجیددییەت بە واتای نەبوونی توندوتیژی دێ. توندوتیژی هەوڵێکە بۆ دوورکەوتنەوە لە ئیلیزیون (وەهم). کاتێک هەست ڕاست نەبین یان وێنای ئەوە بکەین کە کردەیەک بە ئاکام دەگەیەنین، شتێکی نامەفهوم و ناتەواو دەکەین. دەبێ تەنیا ئەوەی خزمەت بەرپرەوی گەشەی مرۆیی دەگەیەنێ لە تەکنیکەوە وەرگرین.

بێگومان ڕێزێکی گەورە و بێ پایانم بۆ ستانیسلافسکی هەیە. ئەو ڕێزە لەسەر دوو هۆکار بنیادنراوە. یەکەمیان: خۆڕاست کردنەوەو هەمیشە چاکسازی لە پرۆژەکانیدا. ئەو بەردەوام کارەکانی ڕابردووی دەخستە ژێر گومانەوە. تێنەدەکۆشا بۆ ئەوەی مۆدێرن بێ. بەتەواوی ڕقی لە تازگەری دەبووەوە ئەمە درێژکراوەی لۆژیکی ئەو بوو لەگەڕان بەدوای ڕاستیدا. بەڕوون و ئاشکرایی تازەگەرێتی قبووڵ نەبوو. ئەگەر لێکۆڵینەوەکانی لە ئاستی میتۆدی (کرداری فیزیکی) بوەستێ و کۆتاییان پێی بێ، لەبەر ئەوە نییە کە ئیتر گەورەترین ڕاستی دۆزیبێتەوە لە بواری پسپۆڕیدا و تەواو، بەڵکو لەبەر ئەوەی مەرگ ڕەوتی گەڕان و لێکۆڵینەوەکانی ڕاگرت. هۆکاری دووەم: ئەو هەوڵی دەدا لەسەر بنچینەی پراکتیکی و کۆنکریتی بیربکاتەوە. چۆن بتوانێ دەست بدات (لمس) لەوەی هەست پێکراو نییە؟ دەیویست ڕێچکە کۆنکریتەکان بدۆزێتەوە کە دەچنە نێو پرۆسەی شتە نهێنی ئامێز و هەست پێنەکراوەکان. ئەو هەوڵی دەدا ڕێچکە گەلێ ببینێتەوە، نەک بە تەنیا ئەو هۆکارانەی کە دژیان دەوەستایەوە و بە کڵێشەکاری ناوزەدی دەکردن.

میتۆدی کرداری فیزیک: میتۆدێکی نوێ و لە هەمان کاتدا ئەو دوا قۆناغە بوو کە ستانیسلافسکی زۆربەی داهێنانەکانی پێشووی تێدا خستنە ژێر گومانەوە. بە دڵنیاییەوە، بەبێ کارەکانی ڕابردووی نەیدەتوانی میتۆدی کردارە فیزیکەکان داهێنێ.

بەڵام تەنیا لەو قۆناغەدا داهێنانێک ئەنجام دەدات کە دەکرێ بە جۆرە کەشف کردنێکی مەزن دابنرێ. هەستەکانمان پەیوەست نین بە ئیرادەمانەوە. لە قۆناغەکانی پێشتر، شتەکان بۆ ئەو هێشتا بەو شێوەیە ڕوون و ئاشکرا نەبوون.

ئەو لەسەر (یادەوەری سۆز ئامێز) گەڕان و توێژینەوەی دەکرد.

ئەو هێشتا لەو باوەڕەدا بوو بە پەنابردن بۆ یادەوەری

سۆزە جیاوازەکان دەتوانرێ ئەو سۆزانە جارێکی تر بهێنرێنەوە کایە. هەڵەکە لێرەدا بوو. کاتێک بڕوابکەی کە هەستەکانمان پەیوەستن بە ئیرادەمانەوە. لە ژیاندا بە پێچەوانەوە، دەتوانین بیسەلمێنین کە هەستەکان ئازادن لە ئیرادە. هەستەکان لەژێر ڕکێفی ئیرادەدا نین. بۆ نموونە نامانەوێ کەسێکمان خۆش بوێ، بەڵام لەگەڵ ئەوەش خۆشمان دەوێ. یان بەپێچەوانەوە دەمانەوێ کەسێکمان خۆش بوێ، بەڵام ناتوانین ئەو خۆشەویستییە بە ئاکام بگەیەنین.

هەستەکان لە ئیرادەوە ئازادن. بەڕاستی لەبەر ئەو هۆکارە لە دوا قۆناغی چالاکییەکانی دەیوست لە کارەکانیدا زیاتر جەخت بکات لەسەر ئەو شتانەی پەیوەستن بە ئیرادەوە. بۆ نموونە لە قۆناغی یەکەمدا ئەو پرسیارانەی لە خۆدەکرد کە پەیوەست بوون بەو سۆزو هەستانەی کە تووشی ئەکتەر دەبن لە ڕەوتی گەشەکردنی بینراوە جۆراوجۆرەکاندا. هەروەها لەسەر چەمکی (ویستن)، بەڵام لەگەڵ ئەوەی دەتوانین بمانەوێ (ویستن بکەین)، کەچی هەمان شت نییە لەگەڵ خودی کردەی ویستندا.

لە قۆناغی دووەمدا زیاتر پێی دادەگرت لەسەر ئەو شتانەی ئیمکانی کردنیان هەیە، ئەنجام بدرێن. لەبەرئەوەی ئەو شتەی دەیکەین پەیوەستە بە ئیرادەوە، بەڵام چی دەکەین؟

خودی کردار چییە؟

ئەوانەی ڕووکەشانە مامەڵەیان لەگەڵ چەمکی کردارە فیزیکییەکان کردووە، لەوباوەڕەدابوون کە کردنی کردارێکی فیزیکی واتا بۆ نموونە، پیاسەیەک بکەی، جگەرەیەک بکێشی بەم جۆرە تا دوایی. ئەمە ئەوە دەردەخات کە کردارە فیزیکییەکان بەلای ئەوانەوە بریتین لە کردارە سادەکانی ژیانی ڕۆژانە.

ئەمە زۆر ساویلکەییە. کەسانێکی تر کە ستانیسلافیسکیان لە قۆناغی پێشووتری بە چاکتر هەڵبژاردووە، کە بۆچوونەکانی لەسەر کردە فیزیکییەکان لەنێو چەمکی سۆزداریدا، هەمیشە دووبارە دەکەنەوە. بۆ نموونە، ئێستا کچەکە ئەوی خۆش ناوێ، کەواتە دەیەوێ دژی کوڕەکە بوەستێتەوە، بۆ ئەم مەبەستە هەوڵەکانی دەخاتەکار: پێویستە لەم حاڵەتەدا چی بکات؟ ئیتر بەم شێوەیە. ئەمانە کرداری فیزیکی نین. یان کەسانی تر هاتوون (گەمە- تەمسیل) کردنیان لەگەڵ کرداری فیزیک تێکەڵ کردووە.

بەپێی تێگەیشتنی ستانیسلافسکی کردارە فیزیکییەکان بریتیبوون لە بنەماکانی جووڵە، لە کردارە سەرەتاییە فیزیکییەکان، بەڵام گرێدراوی کردەی کاردانەوە بوون لە بەرانبەر کەسانی تر. - من سەیری دەکەم- سەیری نێو چاوی دەکەم، هەوڵ دەدەم زاڵ بم بەسەریدا چاودێری دەوروبەر دەکەم بۆ ئەوەی بزانم کێ لەگەڵمدایە و کێ دژمە، یان سەیری ناکەم لەبەرئەوەی ئەو هۆکارانە لە خۆمدا نابینمەوە بۆ ئەوەی تەماشای بکەم. هەموو هێزو وزە بنەڕەتییەکانی جەستە ئاڕاستەی کەسێک، یان خودی خۆت دەکرێ. گوێگرتن، سەیرکردن، کاروکاردانەوە لەگەڵ شتێک، تەنێک، دۆزینەوەی پنتی پاڵپشت. گشت ئەمانە کرداری فیزیکن. سەیر دەکەین و دەبینین، نەک وەکو ئەو ئەکتەرە خراپەی لە نمایشە خراپەکاندا کە سەیر ناکات و نابینێ وەکو کەڕوکوێر وایە لەبەرانبەر هاوڕێکەی و لەبەرچاوی ئەوانی تر، تەنیا هەندێ حیلە دەزانێ بۆ ئەوەی ئەم شتانە بشارێتەوە. دەتوانرێ بەهۆی (کاریگەری میتۆدەوە) ئەو ئەکتەرە لە هەست ڕاستییەکی ڕووکەش و دروست کراوە (متصنع) بگوێزرێتەوە بۆ هەست ڕاستییەکی نیوە- ڕاست. لە گۆشە نیگای ڕامانی نمایشەوە ئەمە زۆرە. ئەگەر دەرهێنەر وەستای کاریگەری بێ لەم حاڵەتەدا دەتوانێ یارمەتی ئەکتەر بدات.

دەمەوێ بڵێم لەوەتەی لە جۆش و خرۆشی پسپۆڕی دوورکەوتوومەتەوە چەمکی کاریگەریش لەلام گۆڕاوە.

هەموو ژیانی ستانیسلافسکی لەنێو هونەردا بەشێوەیەکی نموونەیی ئەوە پیشان دەدات کە دەبێ پێشوەخت ئامادەکاری و ڕێکخستن بکەی بۆ ئەوەی بە چاکی کارەکەت ئەنجام بدەی، بەڕاستی هەر ئەو پێویستی کاری نێو تاقیگای هێنایە کایەوە، هەروەها هەر ئەو پرۆڤەکردن وەکو قۆناغەکانی گەشەکردنی خوڵقاندن بەبێ بینەر داهێنا. بەهەمان شێوە پێویستی مەشق و ڕاهێنانی ئەکتەر. هەموو ئەمانە کاری پڕ بەها و گرنگن.

لەکاتی ڕاهێنانەکانی ئەکتەردا، لەنێو مەشقەکاندا دەتوانرێ خاترجەمی و ئاسوودەییەکی تەواو ساختە و نادروست هەست پێ بکرێ و ئەزموون بکرێ کە لە کردەی

ڕاستگۆیی کەسێتی ئەکتەر دووربکەوێتەوە. دەکرێ بۆ ماوەی ساڵانێکی دوورو درێژ خۆمان ئەشکەنجە بدەین. دەتوانین لەو باوەڕەدابین کە ڕاهێنانەکان بەهایەکی گەورە لە خۆدەگرن.

هەروەها دەتوانین پاساوێک لەنێو ڕاهێنانەکان ببینینەوە، تا ئەو ڕادەیەی کە کردارەکە نەگەیەنێ بە کۆتایی.

بەپێچەوانەوە، لە چوارچێوەیەکی کولتووری تردا، جەخت کراوە لەسەر جڵەوکردنی بەکۆمەڵ.

لەم سەردەمەی ئێمەدا، لەم بوارەدا بەدوای خۆشی و ئاسوودەییەکی ناجۆردا دەگەڕێن. مەبەستم ئەوە نییە بڵێم کە مەشقەکان دەبێ ناخۆش بن، بەڵام کاتێک دەبینن کە نەرجسیەت لەنێو گەڕان بەدوای خۆشی و ئاسوودەیی تاکگەرایی و تەنیاییدایە شتێکەو تەنانەت ئەگەر بەگرووپیش ئەوکارە بکرێ و کاتێ دەبینین ئەو شتەی ناخۆش نییە، لەبەر ئەوەیە کە لەسەر بڕوایەکی بنچینەیی و شێتانەی سروشتی خۆمان پێک هاتووە شتێکی ترە. لەم حاڵەتەدا باسکردن لە شتێکی خۆش هیچ مانایەکی نییە. دەکرێ کڵۆڵی مرۆڤی هاوچەرخ لەوەدا خۆی ببینێتەوە کە وازی هێنابێ لە گەڕان بە دوای بەختەوەریدا لەسەر حسابی گەڕان بەدوای چێژو خۆشیدا.

کاتێک ڕاهێنانەکان وەکو ڕاحەتییەکی ڕۆحی بەکاردەهێنین.... هەست دەکەین تەواو دڵخۆشین کە زەمەنی خۆمانمان لە دەست نەداوە. بڕوایەکی قووڵمان هەیە کە لە ئاسۆیەکی نوێ نزیک دەبینەوە. زۆرباس لە دروون دەکەین لە ڕۆح هەروەها لە دەروونناسی. لە دوو ڕوویی. ستانیسلافسکی لەو باوەڕەدابوو کە ڕاهێنانێکی ئەرێنی و پێویست دەبێ لە چەند جۆرە مەشقێکی جیاواز پێک بێ و هەموویان گرێدرابن بەیەک ئامانجی هاوبەشەوە.

بەپێچەوانەوە، لە تێڕوانینی سنووربەزاندنی پسپۆڕیەوە، تەنیا کردارە کە هەمەلایەنی و گشتگیری مرۆڤ لە ئامێزدەگرێ.

ئەگەر پشت ببەستین بە سنووربەزاندنی پسپۆڕی، بەگشتگیری مرۆیی، لەبەرانبەر هەندێ ناکۆکی ناتوانین دەربازبین.

لەبەرئەوەی زۆرجار کە هەست دەکەین شتێک دەکەین، بەڵام لە ڕاستیدا شتێکی تر، شتێکی جیاواز دەکەین.

شیکردنەوەیەکی وردی ئەو کردارانەی لەو جۆرەن لەگەڵ فرۆید دەستی پێکرد.

بەڵام پێشتر لە (گەمژە)ی دیستۆفسکیدا، بۆ نموونە چیرۆکی کەسێکمان بەرچاودەکەوێ کە دەڕوانێتە جامخانەی دوکانێک و لەناو جامخانەکەش دەڕوانێتە چەقۆیەک. شتێک دەکات تەواو پێچەوانەیە لەگەڵ ئەوەی ئەو لەو باوەڕەدایە کە دەیکات.

بەشێوەیەکی نەستی، سروشتی ئەو خۆی ئامادەکردووە بۆ شتێکی جیاواز لەو شتەی ئاگایی ئەو دەیویست شیکاری بۆ بکات. بەم شێوەیە، کاتێ بە ئاگاییەوە شتێک دەکەین، ئیتر ئەمە هەموو شتێک نییە. لەبەر ئەوەی ئەو ئاگاییە گشتگیری لە ئامێزنانێ لەوکاتەدا. تەنانەت بەپێی ئەو دیاریکردنەش کە دەڵێ نەست چ شتێکە، ئەمەش پڕ ئاگایی نییە. ستانیسلافسکی دەیزانی کە ئەم دیلێمە هەیە، بۆیە بەشێوازی خۆی، دەگەڕا بەدوای ئەوەی چۆن بتوانێ ناڕاستەوخۆ دەست بدات لە نەستەوە.

پێویستە گەڕان و توێژینەوە بکرێ لە چۆنێتی ئازادکردنی وجوودی تایبەتی خۆت کە ڕووبەڕووی کەسانی تر دەبێتەوە.

بۆ نموونە دەتوانرێ لەو بوارەش کە پێی دەوترێ تەکنیکی دەنگ ئەم کارە بکرێ، بەڵام باس کردنی ئەم بابەتە بەکورتی و بەسەر پێییەوە ناکرێ و دروست نییە، لەبەر ئەوەی کۆمەڵێ بەدحاڵیبوون دەخولقێنێ. بەهەرحاڵ بریتییە لە کارێکی دووردورودرێژ و پڕووکێنەر و گران. گرانی ئەو کارە لە هەوڵ و کۆششەکاندا نییە، بەڵکو لە بوێری و سووربووندایە. گشت ئەو مەشقانەی دیاریمان کردن و هێشتمانەوە، بەبێ جیاوازی، ئەوانە بوون کە ئاڕاستەکرابوون بەڕووی سڕینەوەو لابردنی بەرگرییەکانی پێش جەستە و لەکار وەستانی و هەروەها کلێشە ئامێزی لەلای خودی تاکەکەس و لەکاری پسپۆڕی. ئەوانە مەشقی لابردنی بەربەستەکان بوون. بۆ تێپەڕاندنی ئەو مەشقانەی وەکو تەڵەن پێویستە کاروەستانەکانی کە تایبەتن بە خودی خۆت کەشف بکەی. لە ڕاستیدا هەموو ئەو مەشقانە کارەکتەرێکی نەرێنییان هەبوو، واتا لە خزمەتی کەشفکردنی گشت ئەو شتانەدا بوون کە نەدەبوو بکرێن، بەڵام ئەی ئەو شتانە چی بوون کە دەبایە بکرابان و چۆن چۆنی بکرابان و هەمیشەش پێوەندیان هەبوایە بە

ڕێچکەکەی ئێمەوە.

ئەگەر ئەو مەشقانە زۆر جلەوکێش بکرابان و تەواو بەسەریان زاڵبووینایە، یان دەمانگۆڕین، یان وازمان لێدەهێنان. ئەگەر بەردەوام بووینایە لەسەریان، ئەوا دەکەوتینە نێو بواری تەکنیک لە پێناوی تەکنیک و (زانینی چۆن چۆن)یەکان.

کاتێک هەستمان دەکرد کە سەرچاوەکان ئیتر لە ناخماندا نابزوێن (یان کاریگەریان بەسەرمانەوە نییە) و کە بەرگرییەکان بلۆکمان دەکەن ڕاماندەوەستێنن، داماندەخەن، کە ڕێڕەوی گەشەی خولقاندنیش بەردەوامە، بەڵام بەشێوەیەکی نەزۆکانە، ئەوکات دەگەڕاینەوە بۆ مەشقەکان و تەنیا هۆکارەکانمان دەدۆزییەوە، نەک چارەسەرەکان، بە تەنیا هۆکارەکان.

لە هەندێ قۆناغدا، ڕاهێنانی ڕۆژانە پێویست بوون، بەڵام لە هەندێ قۆناغی تردا تەواو تەرکیزمان دەکردە سەر گەشەی خولقاندن. نەک لەبەر ئەوەی کاتی یەکەم نمایشکردن (جەنەڕاڵ پرۆڤە) نزیک دەبۆوە. یەکەم نمایش کاتێ پێشکەش دەکرێ کە نمایش بکرێ، لە ڕاستیدا هەرگیز پێشکەش نەکراوە لای ئێمە. واتا ئێمە هەمان نمایشمان پەنجا جار گەمە دەکردو لە هەمان کاتدا بەردەوام کارمان تێدا دەکرد. زۆرجار پرۆڤەکان دوای سەدان جار پێشکەش کردن پڕ جۆش و خرۆشتر دەبوون و بۆ ئێمە بنەڕەتیتر دەبوون. بەم شێوەیە دەگەڕاینەوە بۆ مەشقەکان یان کارمان لەسەر دەکردن یان وازمان لێدەهێنان، بەڵام هەمیشە لە هەمبەر ئەوەی کە هەرە بنەڕەتی بوو لەنێو کارەکەدا.

تێگەیشتنێک و مانایەک بۆ مەشقەکان بوونی نییە گەر بڵێ ئەو مەشقانە بۆ خودی خۆیان گرنگن. سەرباری ئەمەش زۆرجار مەشقەکان گرنگن، بۆ نموونە کاتێک ئەکتەرێک لە نمایشێکدا هەست دەکات زیاد لە ڕادە دەسەڵاتێک بەسەر ڕۆح و دەروونی بینەر پیادە دەکات، یان لەو کاتەدا کە دەگاتە حاڵەتێکی (بەرزەفڕ) کە دووردەکەوێتەوە لە دیقەت و لە ڕوون و ئاشکرایی لە گوزارشتدا. لەو کاتەدا پێویستە دەسبەجێ بگەڕێنەوە بۆ مەشقەکان. بۆ ئەوەی زیاتر بەجددیتر کاربکەین، بۆ ئەوەی هەست بکەین لەسەر ئەم زەوییە، کە ڕەنگ هەندێ شتی پەرجووی تێدا بەدی نەکەین، بەڵام هەندێ شتی سەرسوڕهێنەری تێدابێ. لە کارەکانی مندا مەشقەکان بەردەوام لەژێر کاریگەری گەشەکردن و گۆڕاندا بوون.

زۆرجار چاودێری ئەو خەڵکانەم دەکرد کە سادەییەکیان بە مەشقەکانم دەبەخشی، بەناوی ئەوەی گوایە شێوازی تایبەتی خۆیانی دەدەنێ. لە کاتێکدا لە هەموو ماناو مەبەستێک دایاندەماڵین و لەتەک ترس و شڵەژاوی خۆیان دەیانگونجاندن.

لەتەک تەمەڵی و بێدەسەڵاتی خۆیان دەیانگونجاندن. ئەوکات دەیانوت بەڵێ ئێستا ئەوە ستایلی تایبەتی خۆمە لەو مەشقانە. سیستەمی مەشقە تایبەتییەکانی خۆت بەپێی هەموو پێوەرەکان کاتێک بوونیان دەبێ کە ئەو مەشقە قورس و گرانانە داهێنرێن کە تا ڕادەی وازهێنان بێ لەو بەربەستانەی جێ دەگرنەوە و لەو پەردانەی کە خۆ ئاسانکارییەکانی خۆت پێشنیاریان دەکەن.

مەشقەکان تایبەتین بەخۆت لەبەر ئەوەی وەکو تاقیکردنەوەیەک وەکو تێستێک کاردەکەن بۆ ڕووتکردنەوەی (پێشاندان) خودی تاک.

کەواتە دەبێ بۆ خودی خۆمان بەشێوەیەکی بەرچاو زیاتر قورس و گران بن وەک بۆ خەڵکی تر.